

97
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΣ

τ. Δ/ντής Γυμνασίου

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

Τά ἀρχαιολογικά εὐρήματα πού βρέθηκαν στό λόφο τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, οἱ λίθινοι κατεργασμένοι στίς πλευρές πελέκεις, τά πέτρινα τσεκούρια, οἱ σμίλες, οἱ βαρειές, τά πήλινα ὄστρακα ἀπό τά διάφορα ἀγγεῖα, τά σφονδύλια καί τά εἰδώλια πού ἦταν σέ χρήση στή νεολιθική ἐποχή, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι στό χωριό Ἁγιον Πνεῦμα ὑπῆρχε πανάρχαιος οἰκισμός ἀπό τούς προϊστορικούς χρόνους. Αὐτά πού βρέθηκαν ἐδῶ εἶναι ὅμοια μέ ὅσα βρέθηκαν σέ ἄλλους ἀρχαίους προϊστορικούς οἰκισμούς τῆς Ἑλλάδος πού ἦγκμασαν 2500 χρόνια π.Χ. Μερικά ἀπό τά πέτρινα τσεκούρια, παρ' ὅτι εἶναι μικρά, εἶναι ἐπεξεργασμένα μέ πολλή τέχνη καί κομψότητα, γιά εἰδικούς λόγους ἐξοπλισμοῦ ράβδου ἢ σκίπτρου πού τά χρησιμοποιοῦσαν στήν ἀρχαιότερα νεολιθική ἐποχή μέχρι τήν πρώτη ἐποχή τοῦ χαλκοῦ καί στή Θεσσαλία, στήν Ὀλυνθο, στόν Σοχό καί ἄλλοῦ. Ὁ διάκοσμος πού ὑπάρχει ἐπάνω στά πήλινα ὄστρακα ἔχει ἀναλογίες καί ὁμοιότητες μέ τό διάκοσμο τοῦ νεολιθικοῦ οἰκισμοῦ τοῦ Ντικιλι-Τάς, τοῦ Ἀκροποτάμου καί τοῦ Πολυστύλου¹.

Ὅλα βρέθηκαν τυχαίως στήν ἐπιφάνεια, χωρίς συστηματική ἀρχαιολογική ἀνασκαφή, εἴτε ἀπό τούς ἰδιοκτῆτες καλλιεργητές τῶν χωραφιῶν, εἴτε ἀπό τήν ἐπιφανειακή ἐρευνα ἀρχαιολόγων μελετητῶν. Μέ αὐτά, βεβαίως, δέν μπορούμε νά βγάλουμε ὀριστικά ἀρχαιολογικά συμπεράσματα. Πρέπει νά γίνει συστηματική ἀρχαιολογική ἀνασκαφή στούς ἀνακηρυσμένους μέ διάταγμα ἀρχαιολογικούς χώρους τοῦ χωριοῦ γιά νά ἔλθουν στό φῶς καί ἄλλα εὐρήματα².

Στό λόφο Κούτρα σώζεται ἀκόμη τό νεκροταφεῖο μέ τούς θολωτούς

1. Δ. Σαμσάρης, Ἡ κοινότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Σερρῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 17-18.

2. Κηρύξεις ἀρχαιολογικῶν χώρων στήν κοινότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δημοσιεύτηκαν στό ὑπ' ἀριθμ. ΦΕΚ 93 - τεύχ. Β - 31-1-80 Υ.Α. Α1 Φ-18-68159. 4-12-79, ὡς ἐξῆς: Κηρύσσουμε ὡς ἀρχαιολογικό χώρο τήν περιοχή Ἁγιο Πνεῦμα: 1) Λόφος «Γραδίσκος», ὅπου προϊστορικός οἰκισμός καί ἐρείπια τειχῶν ΒΔ τοῦ χωριοῦ στή διασταύρωση «Σταυρός» (Γ.Υ.Σ. 1:50.000 φύλλο Σερρῶν 23 μοιρ. 41'-40 μοιρ. 07' ἔκδοσ. 19/70). 2) Λόφος τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου, ὅπου προϊστορικός οἰκισμός. (Γ.Υ.Σ. 1:50.000, φύλλο Σερρῶν, 23 μοιρ. 41-41 μοιρ. 06' ἔκδ. Ἰούλιος 1970.

καί κιβωτιόσχημους τάφους. Σώζεται και ένα δεύτερο νεκροταφείο στους λόφους Δρένιος, βορείως του λόφου Γκραντήσκου, με τους λαξευμένους θολωτούς μέσα στους βράχους τάφους. Οί τάφοι του λόφου Κούτρα, λαξευμένοι μέσα στους βράχους, είναι όμοιοι κατά πάντα με ένα συγκρότημα τάφων ή πρωτόγονου οικισμού του Ροδολείβους, με τις ίδιες διαστάσεις, με τό ίδιο σχήμα, με την ίδια αρχιτεκτονική της εισόδου και της διαρρύθμισης των δωματίων.

Επειδή αρχαιότερα αρχαιολογικά εύρηματα της παλαιολιθικής και νεολιθικής εποχής στο χωριό "Άγιο Πνεύμα βρέθηκαν στο λόφο του Άγιου Κωνσταντίνου, συμπεραίνουμε ότι ο πρώτος προϊστορικός της νεολιθικής εποχής οικισμός στην περιοχή του σημερινού Άγιου Πνεύματος κτίστηκε περίπου τό 2500 π.Χ., στο λόφο αυτό. Ο λόφος αυτός έχει εκ φύσεως μιά σχετική όχύρωση απ' όλα τά μέρη και γι' αυτό πιθανόν στην αρχή νά ήταν ή ακρόπολη του οικισμού και νοτιοανατολικά (έκει όπου ή πανάρχαια παράδοση διέσωσε τό όνομα της τοποθεσίας Κατνόπολ, ή όποία είναι ή συγκεκριμένη σύνθετη λέξη Κάτω-πόλη), ήταν ή κυρίως πόλη του πανάρχαιου οικισμού. Έξ άλλου, ή περιοχή αυτή είχε πολλούς μεγάλους σωρούς (τροχαλές) από μικρές πέτρες, τις όποιες μετέφεραν και χρησιμοποίησαν στο έργοστάσιο χαλικοποιίας όδοστρώματος στο Ζελί. Οί μεγάλες πρέπει νά χρησιμοποιήθηκαν για άνοικοδόμηση σπιτιών από τους ντόπιους και ξένους. Επίσης δέ γνωρίζουμε με απόλυτη βεβαιότητα άν οί στοές (οί τουΐγκες) πού κλείστηκαν στην αυλή του κάτω Δημοτικού σχολείου υπήρχαν πρό πολλών αίωνων ή έγιναν στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο ως άμυντικά έργα. Απ' ό,τι θυμάμαι, από την παιδική μου ηλικία, ήταν μεγάλες στοές με πολλές διακλαδώσεις και μεγάλους χώρους. Όμοιάζαν με κατακόμβες. Αυτές οί στοές κλείστηκαν για λόγους ασφαλείας των παιδιών του εκεί Δημοτικού Σχολείου, αλλά μποροϋν νά ανοιχθοϋν και νά μελετηθοϋν από τους αρχαιολόγους.

Συμπεραίνουμε ότι ή πρώτη κοιτίδα του χωριού Άγιου Πνεύματος ήταν στο λόφο του Άγιου Κωνσταντίνου, αλλά τό 1400-1200 π.Χ., όταν κατέβηκαν από βορρά οί Δωριείς στη Μακεδονία, επειδή δέν έπαρκοϋσε ή φυσική και τεχνική όχύρωση του λόφου, αναγκάστηκαν νά έγκατασταθοϋν σέ πιό όχυρωμένο εκ φύσεως λόφο. Τέτοιος λόφος ήταν ό Γκραντήσκος ή Γραδίσκος. Έκει είχαν μεγαλύτερη ασφάλεια από τις επιδρομές των νέων φυλών πού εισέβαλαν στην περιοχή αυτή³.

3. Δ. Κανατσοϋλης, 'Ιστορία της Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 7.

Ὁ Γκραντήσκος ἔχει μεγάλη φυσική ὀχύρωση ἀπό τις τρεῖς πλευρές. Εἶναι τό καλύτερο ὄχυρό τῆς περιοχῆς τοῦ χωριοῦ. Τῆ βόρεια πλευρά, ὅπως δείχνει σήμερα τό ἔδαφος, τήν ἔχουν σκάψει σάν εἶδος διώρυγας· γιά νά δημιουργήσουν φυσική ὀχύρωση. Συμπλήρωσαν τήν ὀχύρωση μέ ἰσχυρό διπλό τεχνικό τείχος. Εἶναι κατασκευασμένο μέ πέτρες καί ἀσβεστοκονίαμα, ὅπως καί τῆς ἀκρόπολης τῶν Σερρών. Σώζονται τά ὑπολείμματα τῶν δύο τειχῶν στό λόφο Γκραντήσκο. Τό ἕνα τείχος γύρω στίς ὑπώρειες, στήν ἀπότομη πλαγιά τοῦ λόφου, καί τό δεύτερο, γιά ἐσχάτη ἄμυνα, ἐπάνω στό πλάτωμα τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου. Πρέπει νά ὑπῆρχε καί ἄλλο μεγαλύτερο σέ ἔκταση τείχος, τό ὁποῖο περιέβαλε ὅλη τήν πόλη. Δυστυχῶς δέν ἔμεινε οὔτε ἴχνος τῆς πορείας αὐτοῦ τοῦ τείχους, διότι οἱ καταστροφές πού ἐπακολούθησαν κατά καιρούς, τό ἐξαφάνισαν. Συνηθιζόταν μέ τίς πέτρες ἀπό τά ἐρείπια τῶν παλαιῶν κτισμάτων νά κτίζουν τίς καινούργιες οἰκοδομές. Ἀπό τά ὑπολείμματα τῶν τειχῶν τοῦ Γραντήσκου φαίνεται ὅτι ἡ ὀχύρωση τῆς πόλης ἦταν πολύ καλή, σύγχρονη γιά τήν τότε ἐποχή.

Σέ περίπτωση καταλήψεως τῆς κάτω πόλης, οἱ κάτοικοι συγκεντρώνονταν στήν Ἀκρόπολη καί ἀμύνονταν μέ περισσότερη ἀσφάλεια. Ἄν καταλαμβανόταν τό ἐξωτερικό τείχος τῆς ἀκρόπολης, κατέφευγαν στό ἐσωτερικό τείχος, πάνω στό πλάτωμα τοῦ λόφου. Ἡ ἀκρόπολη, κατά τή συνήθεια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, συνδεόταν μέ ὑπόγεια στοά μέ τήν κάτω πόλη. Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχε καί ἐδῶ ὑπόγεια στοά, ἀλλά δέν γνωρίζουμε πού ἦταν. Ἐκεῖ στήν κορυφή βρέθηκε μία δεξαμενή νεροῦ, ἀσφαλῶς ὅμως θά ὑπάρχουν καί ἄλλες θαμιμένες στή γῆ, πού δέν τίς γνωρίζουμε. Ἐπίσης, βρέθηκαν τά θεμέλια ἑνός μεγάλου οἰκήματος, μέσα στό ὁποῖο ὑπῆρχαν τεράστια πῆλινα πιθάκια, τά ὁποῖα χρησίμευαν γιά τήν ἀποθήκευση τροφῶν, λαδιοῦ, κρασιοῦ, ἀλεσμένου χοντροκομμένου τύπου μπληγοριοῦ, ἀλεύρι ἀπό σιτάρι ἢ κριθάρι, καί ὅ,τι ἄλλο ἦταν ἀναγκαῖο γιά τίς πρώτες ἀνάγκες διατροφῆς τῶν πολιορκημένων.

Τό ὄνομα «Γραντήσκος» πού διασώθηκε ἀνά τούς αἰῶνες ἀπό τήν παράδοση γιά τό λόφο αὐτό, φανερώνει ὅτι ἦταν ἀκρόπολη. Εἶναι σλαβική, σύνθετη λέξη, ἀπό τό Γράντι καί τήν ἀρχαία Μακεδονική κατάληξη -ησκος πού σημαίνει ἀκρόπολη. Μέ αὐτό τό ὄνομα σώζονται πολλές ἀρχαῖες ἀκροπόλεις στή Μακεδονία.

Ἐνα ἄλλο ντοκουμέντο τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἀκρόπολης εἶναι ἡ ἐντοιχισμένη ἐνεπίγραφη μαρμάρινη πλάκα, διαστάσεων 0,82 μ. x 0,63 μ.,

στήν έσωτερική βρύση τής Ίερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πλάκα χωρίζεται ὀριζόντια σέ δύο ἴσα μέρη, σέ δύο βαθουλωτά πλάνα. Στό ἐπάνω εἰκονίζεται ἄριστερά ἕνας Θρακιώτης καβαλάρης, σέ ὕψος 0,35 μ. καί δίπλα του ὑπάρχει ἕνα γυναικεῖο κεφάλι, πιθανῶς κάποιας θεότητας, σέ ὕψος 0,18 μ. Στό κάτω πλάνο εἰκονίζονται τέσσερα κεφάλια, δύο ἀνδρικά καί δύο γυναικεῖα, καί κάτω ἀπ' αὐτά ἡ ἐπιγραφή μέ πολλά συμπλέγματα γραμμιάτων «Αὐρ(ήλιος) Τουρκοάτος, Αὐρ(ήλιω) Τουρκοάτω τῷ τέκνῳ μνεΐας χάριν καί ἑαυτοῖς ζῶσιν», δηλαδή ὁ Αὐρήλιος Τουρκοάτος, τήν ἀφιερώνει χάριν μνήμης στό τέκνο του τόν Αὐρήλιο Τουρκοάτο καί στούς δικούς του πού ζοῦν. Αὐτή ἡ ἐπιγραφή δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1890 στήν ἐφημερίδα «Κωνσταντινούπολη» ἀπό τόν Γ. Ἀστεριάδη, μέ τήν πληροφορία ὅτι βρέθηκε στό χωριό Βεζνίκο (Ἁγιον Πνεῦμα) καί ἀπό ἐκεῖ τήν ἀντέγραψε ὁ Δῆμητρας Μαργαρίτης στό βιβλίο του «Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καί μνημείοις σωζομένοις» τό 1896. Τά ὀνόματα τής ἐνεπίγραφης πλάκας Αὐρήλιος καί Τουρκοάτος εἶναι ρωμαϊκά. Ἐπίσης, βρέθηκε καί μιᾶ ἄλλη ἐνεπίγραφή μέ λατινικά γράμματα πλάκα στό Γραντῆσκο, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦταν ἐντοιχισμένη σέ κάποιο σπίτι τοῦ χωριοῦ.

Ἄκροπόλεις δέν εἶχαν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι οἰκισμοί, ἀλλά μόνον οἱ εὐημεροῦσες οἰκονομικά πόλεις. Γιά νά ὑπάρχουν ἴχνη μιᾶς τόσο καλά ὀχυρωμένης ἀκρόπολης, αὐτό σημαίνει ὅτι στήν ἀρχαιότητα ἦταν κάποιος ἀξιόλογος οἰκισμός ἢ μᾶλλον ἀξιόλογη πόλη μέ οἰκονομική εὐμάρεια, μέ ἀνεπτυγμένο πολιτισμό καί ὀργάνωση, μέ πολλούς κατοίκους.

Ἡ ἔφορος κλασικῶν ἀρχαιοτήτων Καβάλας, Χάϊδω Κουκούλη, τό 1964, μάζεψε ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῶν χωραφιῶν τής περιοχῆς Σταυροῦ, νοτιοδυτικά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὄστρακα (τεμάχια ἀπό ἀγγεῖα), τά ὁποῖα παρέδωσε τότε στόν καθηγητή τής ἀρχαιολογίας Γ. Μπακαλάκη καί τά ὁποῖα προσδιόρισε στόν 6ο π.Χ. αἰώνα.

Οἱ χεῖμαρροι τοῦ χωριοῦ ὅταν πλημμυρίζουν, ὅπως εἶναι γνωστόν σ' ὅλους τούς κατοίκους, κατεβάζουν διάφορα νομίσματα, χάλκινα, ἀργυρά ὄλων τῶν ἐποχῶν, διαφόρων πόλεων καί πρό πάντων τής ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, μέ παραστάσεις Ρωμαίων αὐτοκρατόρων (Μ. Αὐρηλίου, Σεπτίμου Σεβήρου, Κλαυδίου Β' κ.ἄ.) καί τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων. Βρέθηκαν ἐπίσης νομίσματα καί τής πόλεως Ὀλύνθου. Τά νομίσματα καί τά ὄστρακα ὄλων τῶν ἐποχῶν πού βρέθηκαν καί βρίσκονται στήν περιοχή τοῦ χωριοῦ φα-

νερώνουν ὅτι ὑπῆρχε ἐδῶ μία πόλη ἀκμάζουσα σέ ὅλες τίς ἱστορικές ἐποχές, ἀπό τή νεολιθική μέχρι τή βυζαντινή ἐποχή, χωρίς διακοπή.

Ἀπό τήν ἔκταση τοῦ χώρου πού βρῖσκονται τά ἀρχαιολογικά εὐρήματα φαίνεται ὅτι ἡ πόλη καταλάμβανε μεγάλη ἔκταση. Ἐκτεινόταν στό χώρο τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ καί δυτικά τοῦ χειμάρρου Τριβελιάκος μέχρι τοὺς λόφους Κούτρα, Ἁγιος Κωνσταντῖνος καί ἀρχαιότερα μέχρι τήν Κατνόπολη. Δέν γνωρίζουμε ἂν το καταστραμμένο χωριό Ράχωβα ὑπῆρχε τότε ὡς συνοικισμός τῆς πόλης, διότι βρισκόταν σέ ἀπόσταση 300 μ. ἀπό τό λόφος Γραντίσκο. Πάντως ἔχνη ἐρείπιων καί θολωτοί τάφοι βρέθηκαν καί στό λόφο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τό μεγάλο πρόβλημα εἶναι ὅτι χάνεται ἡ ἄγνωστη αὐτή ὡς πρὸς τό ἀρχαῖο ὄνομά της πόλη ἢ πόλισμα στά χρόνια τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, καί ξαναεμφανίζεται ὡς χωριό στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας μέ τό ὄνομα Βεζνίκο.

Αὐτό εἶναι συνηθισμένο φαινόμενο στήν ἱστορία τῆς περιοχῆς τῶν Σερρών. Ὁ Μαργαρίτης Δήμητσας, στό ἔργο του «Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καί μνημείοις σωζομένοις», γράφει (σελ. 653): «ὀλίγα τῶν μεγάλων τῆς Μακεδονίας πόλεων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων περιεσώθησαν καί τά ἀρχαῖα αὐτῶν ὀνόματα διατήρησαν». Στήν Ὀδομαντική ἢ μόνη πού διασώθηκε εἶναι οἱ Σέρρες. Ἀλλά καί γι' αὐτές ἀκόμη ὀλίγες πληροφορίες καί εἰδήσεις διασώθηκαν μέ τίς ὁποῖες ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ κάτοικοι ζοῦσαν ἑλληνικό βίο, εἶχαν πνευματική ἀνάπτυξη, ἑλληνικούς ναοὺς καί θεοὺς καί ὅλα ἦσαν ὅμοια μέ τίς ἑλληνικές πόλεις.

Ἡ ἔλλειψη γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν καί ἀρχαιολογικῶν πληροφοριῶν καί εἰδήσεων γιά τίς πόλεις τῆς περιοχῆς ὀφείλεται στό ὅτι οἱ πόλεις αὐτές ἦταν ἠπειρωτικές, μακριά ἀπό τή θάλασσα, καί δέν ἐπικοινωνοῦσαν πολύ μέ τίς παράλιες πόλεις. Ἰδιαίτερα στήν περιοχὴ αὐτή, κατά τίς διάφορες ἐποχές τοῦ μακροῦ παρελθόντος, οἱ πόλεις ὑπέστησαν πολλές καταστροφές. Γι' αὐτό χάθηκαν ὅλα τά εἰδικά συγγράμματα γιά τή Μακεδονία. Ὁ Γάλλος πρόξενος τῆς Θεσσαλονίκης Gouzinery ἐπισκέφθηκε δύο φορές τήν περιοχὴ τῶν Σερρών καί στό ἔργο του «Voyage dans la Macedoine» τό 1814 γράφει ὅτι «πουθενά ἄλλοῦ σέ ὀλόκληρη τήν Τουρκία δέν εἶδα μεγαλύτερα τεκμήρια ἀρχαίων καταστροφῶν, ὅσο στά ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Σερρών». Ἐάν στίς Σέρρες εἶδε πρωτοφανεῖς καταστροφές, τί ἄραγε θά ἔγραφε ἂν ἐπισκεπτόταν τά ἐρείπια τοῦ Γραντήσκου, τοῦ χωριοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

Ἀναφέρεται ἀπό τούς ἱστορικούς ὅτι στήν περιοχή τῶν Σερρών ὑπῆρχαν πολλές μεγάλες πόλεις στήν ἀρχαιότητα, ἀλλά οἱ περισσότερες καταστράφηκαν ἐντελῶς. Δέν γνωρίζουμε σήμερα τή θέση τους, πού ἀκριβῶς ἦταν κτισμένες, γιά μερικές μάλιστα δέν γνωρίζουμε οὔτε τό ὄνομά τους, ὅπως γιά τήν ἀρχαία πόλη, πού ἦταν στή θέση τοῦ σημερινοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τό μυστικό τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας αὐτῆς πόλης πιθανόν νά τό φυλάσσουν τά σπλάχνα τῆς γῆς τοῦ χωριοῦ σέ κάποια θαμμένη ἀπό αἰῶνες ἐνεπίγραφη πλάκα. Ἔτσι βρέθηκε γραμμένο σέ πλάκα καί τό ὄνομα τῆς ἀρχαίας κώμης τῶν Ὀλδηνῶν πού βρισκόταν στό νότιο λόφο τοῦ Νέου Σκοποῦ.

Τά ἐρωτήματά μας εἶναι: 1) πότε ἐγινε ἡ ὀλοκληρωτική καταστροφή τῆς; 2) Ποιό ἦταν τό ἀρχαῖο ὄνομα τῆς πόλης αὐτῆς στήν ἀρχαιότητα;

Ἀπό τίς πολλές στάχτες πού βρῆκαν παραχωμένες πρό πολλῶν ἐτῶν οἱ καλλιεργητές στή βόρεια πλευρά τοῦ λόφου τοῦ Γραντήσκου, καθώς καί ἀπό τά ἐρείπια πού ἔμειναν, φαίνεται ὅτι καταστράφηκε ἀπό κάποια ἐπιδρομή βανδάλων ἐχθρῶν. Ποιοί ἦταν οἱ καταστροφεῖς αὐτοί δέν γνωρίζουμε. Πάντως ἡ πόλη ὑπῆρχε καί στήν ἐποχή τοῦ Βυζαντίου, ἀφοῦ βρισκονται νομίσματα καί βυζαντινῆς ἐποχῆς. Βρέθηκαν ἐπίσης ὑπολείμματα σκευῶν ναοῦ, τεμάχια ἀπό μανουάλια καί πολυελαίους στή δυτική πλευρά τοῦ λόφου Γραντήσκου, πράγμα πού σημαίνει ὅτι διαδόθηκε σ' αὐτή τήν πόλη ὁ Χριστιανισμός καί κτίστηκε χριστιανικός ναός.

Ἄν ἡ ἀρχαία Ἀμφίπολη, ἡ ὁποία βρίσκεται σέ ἀπόσταση πενήντα χιλιομέτρων, ἡ ξακουστή ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, τό μῆλον τῆς ἔριδος μεταξύ Ἀθηναίων καί Σπαρτιατῶν, ἡ πρωτεύουσα τῆς πρώτης τῶν Μακεδόνων, καταστράφηκε ὀλοκληρωτικά ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν διαφόρων ἐχθρῶν καί ἔμεινε σήμερα ἕνα χωριουδάκι, τό Νεοχώρι, πῶς ἦταν δυνατό νά ἄντεχε ἡ ἀκρόπολη τοῦ Γραντήσκου; Ἡ ἱστορία ἀναφέρει τίς τρομερές ἐπιδρομές τῶν Ἑρρούλων τό 267 μ.Χ., τῶν Βησιγόθων τό 395 μ.Χ., τῶν Σλαύων τόν 8ο καί 9ο αἰῶνα, τῶν Βουλγάρων μέ τόν Ἰωαννίτση τό 1206, τῶν Σέρβων τό 1340-1345 καί τῶν Τούρκων τό 1373 καί τό 1383 στήν περιοχή αὐτή.

Οἱ πολεμικές ἐπιχειρήσεις τῶν ἐχθρῶν, πού ἔρχονταν νά καταλάβουν τίς Σέρρες διαδραματιζόνταν στή γύρω περιοχή. Ἐπειδή δέν μπορούσαν νά καταλάβουν εὐκολά τίς Σέρρες, λόγω τῆς ἰσχυρῆς ὀχυρώσεως των, κατέστρεφαν τίς γύρω ἀσθενέστερες πόλεις καί τά χωριά. Σ' ὅλες αὐτές

τίς ἐπιδρομές οἱ μικρότερες πόλεις, πού δέν ἄντεξαν στίς πολιορκίες τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν, ἔγιναν τά ἐξιλαστήρια θύματα.

Ποιό ὅμως ἦταν τό ὄνομα τῆς πόλης στήν τοποθεσία τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Ἁγιο Πνεῦμα πρὸ τῆς τουρκοκρατίας; Στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ὀνομαζόταν Βεζνίκιοι. Τό ὄνομα Βεζνίκο υἱοθέτησε ἡ κοινοτική ἀρχή τοῦ χωριοῦ μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ 1913 (Β.Δ. 28-12-1919, Φ.Ε.Κ. Α' τοῦ 1920). Μέ τό ὄνομα Βεζνίκο μνημονεύεται στόν κώδικα τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολης Σερρών (σελ. 261). Τό τοπωνύμιο εἶναι σύνθετη τουρκική λέξη ἀπό τό *Vezne* πού σημαίνει ζυγός καί ἀπό τό *Kiuy* πού σημαίνει χωριό, δηλαδή χωριό τοῦ ζυγοῦ ἀκριβείας καί μεταφορικά χωριό τῆς Δικαιοσύνης, Δικαιοχώρα θά τό μεταφράζαμε στή νεοελληνική γλώσσα, ἐπειδή φημιζόταν, κατά τήν παράδοση, οἱ κάτοικοί του γιά τίς ἀκριβοδικαίες, ἔντιμες συναλλαγές τους. Ἦταν εἰλικρινεῖς, εὐθεῖς ἄνθρωποι, ὁ λόγος τους ἦταν ἀπαράβατο συμβόλαιο στίς συναλλαγές τους. Αὐτό εἶναι ἐπιβεβαιωμένο ἀπό πολλούς ἐμπόρους πού εἶχαν δοσοληψίες μέ τούς κατοίκους τοῦ Βεζνίκου.

Τό ὄνομα Βεζνίκο τροποποιήθηκε μέ τήν τοπική προσφορά σέ Βησνίκου, Βεζνίκ καί Βέζνα. Στή Χάρτα τοῦ Ρήγα Φεραίου φέρεται ὡς Βέζνα. Μέ τό ἴδιο ὄνομα Βέζνα τό ἀναφέρει ὁ Γ. Χατζηκυριάκου, ὅταν ἐπισκέφθηκε τό χωριό τό 1905 στά χρόνια τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα ὡς ἐπιθεωρητής τῆς Δημοτικῆς ἐκπαίδευσης. Γράφει: «Μετά τρίωρον καί πλέον πορείαν καταφθάνομεν εἰς τήν μικράν κώμην Βέζνα, ἐντός κοιλώματος εὐρισκομένην»⁴.

Μεταξὺ ὅμως τῶν ὀνομάτων Βεζνίκο καί Ἁγιο Πνεῦμα, γιά ἓνα χρονικό διάστημα ἀπό τίς 28-12-1926 μέχρι τίς 15-1-1930, τό χωριό ὀνομαζόταν Μόνοικον. Τό ὄνομα αὐτό δόθηκε ὡς συνέχεια τοῦ βυζαντινοῦ δήθεν ὀνόματος τῆς ἀρχαίας πόλης. Τό πήραν, κατά μετάφραση, ἀπό κάποιο χωριό ὀνόματι Μονόσπιτο, πού ἀναφέρει ὁ κώδικας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρών (σελ. 194-196 καί 207-208). Τό χωριό ἐκεῖνο ἦταν πολύ μικρό καί βρισκόταν πάνω στό δρόμο ἀπό τίς Σέρρες πρὸς τό Μοναστήρι. Κατά τόν Χριστόφορο τόν Προδρομίτη καταστράφηκε τό 1800, ἐνῶ κατά τόν Πέτρο Παπαγεωργίου τό 1850. Τό χωριό αὐτό, μαζί μέ τά χωριά Λάκκος, Ραχοβίτσα (τό σημερινό θέρετρο

4. Γ. Χατζηκυριάκου, Σκέψεις καί ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας ἀνά τήν Μακεδονίαν (1905-1906). Θεσσαλονίκη 1962, σελ. 136.

Νέα Έλβετία), Κερανίτσα και ένα άλλο εκεί κοντά, Τοπόλτσον, επειδή βρισκόταν δίπλα από την Ίερά Μονή, χαρίστηκαν και συμπεριλήφθηκαν με αυτοκρατορικό διάταγμα τόν 14 αϊ. στό Μοναστήρι του Προδρόμου. Δέν ήταν όμως τό "Άγιο Πνεῦμα τό Μονόσπιτο, διότι απέχει από τό Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου πολλά χιλιόμετρα, άφου ένδιάμεσα παρεμβάλλονται τά χωριά Χιονοχώρι και Ν. Σούλι, τά όποια ποτέ δέν αναφέρονται ότι συμπεριελήφθηκαν στό όριά του. Τό λάθος, ότι το χωριό "Άγιο Πνεῦμα όνομαζόταν στους βυζαντινούς χρόνους Μονόσπιτο, προέκυψε από τόν χαρτοφύλακα Γεδεών, ό όποιος αναφέρει ένα έπίσημο χωριό στό Μενοίκιον όρος μέ τό όνομα Μονόσπιτο⁵.

Ούτε και ό ιστορικός Γάλλος Α. Guillaou ταυτίζει τό Μονόσπιτο μέ τό χωριό "Άγιο Πνεῦμα. Ό Θεοχαρίδης μόνο, στό βιβλίο του «Καπετανίγια τής Μακεδονίας», τό ταυτίζει μέ τό Μονόσπιτο, για να καλύψει μέ κάποιο όνομα τά ερείπια τής βυζαντινής πόλεως πού βρίσκονται στό χωριό "Άγιο Πνεῦμα. Τό όνομα Μόνοικον πού έδωσαν στό Βεζνίκο όφείλεται στό ότι βρίσκεται στό όρος Μενοίκιο και όχι στό Μονόσπιτο πού ήταν μετόχι τής Μονής Προδρόμου. Η παράδοση του χωριου δέν αναφέρει κανένα από τά μοναστήρια ή τούς ναούς τής κοινότητας Άγίου Πνεύματος να ήταν κάποτε μετόχι τής Ίεράς Μονής του Προδρόμου. Ό Προδρομίτης Χριστόφορος, πού μελέτησε μέ πολύ προσοχή τούς κώδικες τής Μονής Τιμίου Προδρόμου και έγραψε στό «Προσκυνητάριον» τό 1904 τήν ιστορία της, σέ κανένα σημείο δέν αναφέρει ότι τό Βεζνίκο παραχωρήθηκε και συμπεριελήφθηκε κάποτε μέ αυτοκρατορικό διάταγμα στην περιοχή τής δικαιοδοσίας τής Μονής Προδρόμου.

Ό Δημήτριος Σαμισάρης, καθηγητής σήμερα τής Ρωμαϊκής ιστορίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων, ταυτίζει τό "Άγιο Πνεῦμα μέ τό Μονόσπιτο που αναφέρει ό Γεδεών στους Πατριαρχικούς πίνακες και θεωρεί ότι από Μόνοικος πού όνομαζόταν στην αρχαιότητα ή πόλη στό χωριό "Άγιο Πνεῦμα μεταφράστηκε σέ Μονόσπιτο. Δέν καταλήγει όμως στό τέλος σέ όριστικό συμπέρασμα του όνόματος τής αρχαίας πόλης, αλλά αφήνει τά αναπάντητα έρωτήματα να τά λύσει ή αρχαιολογική σκαπάνη⁶. Στο βιβλίο του, έξάλλου, «Ιστορική Γεωγραφία

5. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοί πίνακες. Κωνσταντινούπολις 1891, σελ. 404.

6. Δ. Σαμισάρης, Η κοινότης του Άγίου Πνεύματος Σεργών επί Τουρκοκρατίας, ό.π., σελ. 17, 22.

τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κατά τὴν ἀρχαιότητα» δέν κάνει λόγο γιὰ τὸ ἀρχαῖο ὄνομα τῆς Κοινότητος Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἁγιον Πνεῦμα (Βεζνίκιοϊ). Κοντὰ στό χωριό αὐτό ὑπῆρχε, ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ ἀρχαιολογικά εὐρήματα, ἀξιόλογο ἀρχαῖο πόλισμα μέ πολύ ὀχυρωμένο κάστρο. Στό Γκραντήσκο, ἓνα λόφο πού ὑψώνεται 1-2 χλμ. ΒΔ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ, ἔχουν διασωθεῖ ἴχνη ἀρχαίου κάστρου, χτισμένου μέ πέτρες καί κορασάνι. Περίπου ἓνα χλμ. νοτίως τοῦ Γκραντήσκου, στήν τοποθεσία Κούτρα, θά βρισκόταν τὸ νεκροταφεῖο τοῦ ἀρχαίου πολισματος, γιατί ἐδῶ ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ πολλοί ἀρχαῖοι τάφοι (θολωτοί καί κιβωτιόσχημοι). Ἐπίσης, συγκρότημα ἀπό λαξευμένους σέ βράχους τάφους ἀνακαλύψαμε στή νότια πλαγιά τοῦ βορείως τοῦ Γκραντήσκου λόφου (Δρένιος). Τά σπίτια πάντως τοῦ πολισματος θά πρέπει νά ἐκτείνονταν ἀπ' τὴ νότια πλαγιά τοῦ Γκραντήσκου ὡς τὴν τοποθεσία Κούτρα».

Ἀπ' τὴν μιά μεριά οἱ ἐπιγραφές ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθὼς καί τὰ πολυάριθμα νομίσματα (ἀργυρά καί χάλκινα) διαφόρων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καί τοῦ Κοινοῦ τῶν Μακεδόνων πού βρέθηκαν στίς παραπάνω τοποθεσίες (Κούτρα, Γκραντήσκο), δέν ἀφήνουν καμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀκμὴ τοῦ πολισματος, τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ. Ἀπ' τὴν ἄλλη ὁμως μεριά, τὰ ἐρείπια τοῦ ἐλληνιστικοῦ κάστρου στό Γκραντήσκο, καθὼς καί τὰ πολυάριθμα ὄστρακα ἀγγείων, ὅμοια μέ τοῦ κάστρου τῶν Σερρών (τέλη τοῦ 6ου π.Χ. αἰ.) πού ἀνευρίσκονται στόν ἴδιο λόφο ἀποτελοῦν, νομίζω, ἐνδείξεις γιὰ τὴν προϋπαρξὴ τοῦ ἐδῶ πολισματος κατά τὰ προρωμαϊκά χρόνια καί μᾶς ἐπιτρέπουν νά ἀναγάγουμε τὴν ἴδρυσή του σέ προγενέστερη ἐποχὴ. Ἐπιβεβαιώνει μέ ἐπιχειρήματα ὅτι ὑπῆρχε στό πόλισμα αὐτό καί θρακικὸς πληθυσμὸς. Ὑποψιάζεται μέ ἐρωτηματικὸ μίπως ἡ ὀνομασία Δαρνάκηδες πού φέρουν οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διέσωσε τὴν ἀνάμνηση τῆς ἀρχαίας φυλῆς τῶν Δερρώνων (ἢ Δερραίων)⁷. Ὅπως βλέπουμε, δέν ἀναφέρει τίποτε γιὰ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀλλ' ἀπλῶς τὴν ὀνομάζει πόλισμα καί ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀρχαιότητά της.

Μέ ἀφορμὴ τὴν παραπάνω ὑπόψια τῆς καταγωγῆς τῶν Δαρνάκηδων

7. Δ. Σαμάρης, Ἱστορικὴ Γεωγραφία τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κατά τὴν ἀρχαιότητα. Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 176.

από τή φυλή τών Δερρώνων, καλόν εἶναι νά ἐξετάσουμε ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ λέξι Νταρνακήδες.

Τό ὄνομα αὐτό ἔγινε σημεῖο ἀντιλεγόμενο ἀπό τούς διάφορους συγγραφείς. Μερικοί τό ἐπεκτείνουν σέ ὅλα τά ἀνατολικά τών Σερρών καί δυτικά τοῦ Παγγαίου χωριά μέ τούς γηγενεῖς κατοίκους. Συμπεριλαμβάνουν στά Νταρνακοχώρια μέχρι καί τά χωριά Πρώτη καί Ροδολεῖβος. Ὁ καθηγητής Ἄ. Γκισδαβίδης ἀπό τό Ροδολεῖβος ἀναφέρει πώς ὅταν ἦταν μαθητής τοῦ Ἀ΄ Γυμνασίου Σερρών, τόν ἀποκαλοῦσαν καί ἐκείνον Δαρνάκα⁸.

Μερικοί περιορίσαν τό χαρακτηρισμό Δαρνακοχώρια μόνο στά πέντε χωριά, Νέο Σούλι, Ἅγιο Πνεῦμα, Ἐμμανουήλ Παπά, Χρυσό καί Πεντάπολη, ἐνώ ἄλλοι βάζουν καί τήν Οἰνούσα μέ τήν Τούμπα. Ἡ ἄγνοια γιά τήν προέλευση τοῦ ὀνόματος Δαρνακοχώρια δημιούργησε πολλές ἀντικρουόμενες ἐκδοχές, ἀφοῦ ὁ καθέννας μέ τή φαντασία του ἔδινε δική του ἐρμηνεία ἀναζητώντας τή ρίζα τῆς λέξεως σέ διάφορα ὀνόματα. Ἄρκει νά ἀναφερθεῖ ὅτι καί τό ὄνομα τοῦ Δαρείου χρησιμοποίησαν, γιά νά θεωρήσουν τούς κατοίκους ὡς κατάλοιπα τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, ἐκδοχή καθαρῶς ἀποκύημα τῆς φαντασίας, ἀφοῦ, ὅπως θά φανεῖ πιό κάτω, ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὄρου εἶναι ἀρχαιοελληνική.

Ἡ Βουλγαρική ἐξαρχία θέλησε νά ἐπωφεληθεῖ τοῦ ὀνόματος Νταρνακοχώρια στόν Μακεδονικό ἀγώνα τοῦ 1904-1908 καί ἐπηρέασε τό βουλευτή τῆς Ἀγγλίας Σοδεφέρβ νά γράψει σέ ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στίς 16-17 Φεβρουαρίου τό 1904 στήν ἐφημερίδα «Νέα Ἡμέρα» τοῦ Λονδίνου, ὅτι τά γνησιότερα ἑλληνικά χωριά, τά Νταρνακοχώρια, αὐτά πού ὑπῆρξαν θύματα τών Βουλγάρων καί ὑπέστησαν τούς περισσότερους διωγμούς, διότι μιλοῦσαν τήν πάτριον ἑλληνική γλῶσσα, καί ἔλαβαν ἐνεργό μέρος στίς ἐκαστοτες ἐπαναστάσεις γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους ἀπό κάθε ξένο ζυγό καί τήν ἔνωσή τους μέ τήν Ἑλλάδα, ἦταν βουλγαρικά.

Ἔτσι δυσφημίστηκε τό ὄνομα, θεωρήθηκε ἀπό μερικούς ὡς ὕβρις, ἐνώ στήν πραγματικότητα φανερώνει τήν ἀρχαιότητα καί τή γνησιότητα τῆς ἑλληνικῆς αὐτῆς φυλῆς πού κατοίκησε ἀπό τούς ἀρχαιοτάτους χρόνους στόν τόπο τοῦτο καί διατήρησε ἔστω καί παραφθαρμένη τήν ἀρχαία ἑλληνική γλῶσσα. Αὐτό τό ἀναγνώρισαν καί οἱ ἴδιοι οἱ Βούλγαροι στό Δελτίο τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας τοῦ 1906 (σελ. 36) καί γι' αὐτό γρά-

8. Ἄ. Γκισδαβίδης, Σελίδες τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τόμ. Β΄, Γ΄, Θεσσαλονίκη 1959, σελ. 152-156.

φουν: «Ἐκεῖ εἰς τὰς πόλεις τό πᾶν εἶναι πνιγμένον εἰς τόν Ἑλληνισμόν, λάβετε παράδειγμα τὰς Σέρρας».

Οἱ Βούλγαροι ἔκαμαν τό πᾶν γιά νά παρουσιάσουν τή διάλεκτο τῶν Δαρνακοχωριτῶν ὡς σλαυόφωνη. Συγκρότησαν ἐπιτροπή ἀπό Ρώσους καθηγητές ἐπιστήμονες τό 1900 καί ἐπισκέφθηκαν τίς Σέρρες καί ἄλλες πόλεις, γιά νά ἀποδείξουν ὅτι δῆθεν ἡ ἐθνικότητα καί ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων αὐτῶν ἦταν βουλγαρική. Προσπάθησαν νά τούς δωροδοκίσουν γιά νά συμπεριλάβουν καί τή γλῶσσα τῶν Δαρνακοχωριτῶν στό σλαυικό ἰδίωμα, ὅμως οἱ καθηγητές Δραγάνωφ καί Μάϊκωφ καί ὁ ἱστορικός Δορ-νουβῶ δέν διεφθάρησαν καί ὁ Δραγάνωφ ἔγραψε στήν ἐφημερίδα «Εἰδήσεις Πετροπόλεως» (ἀρ. φ. 200 27.7.1900): «Δέον νά ἀπαλλάξωμεν τῆς μομφῆς ἐκείνης περί τῆς ὡς σλαυϊκῆς οὔσης τῆς γλώσσης τῶν Δαρνακοχωριτῶν καί τῆς μεσημβρινῆς Μακεδονίας. Δέν μποροῦμεν νά συγχέωμεν τήν σλαυικὴν γλῶσσαν, μήτε νά ἀποδώσωμεν τοιαύτην ιδιότητα στούς κατοίκους τῆς Μεσημβρινῆς Μακεδονίας εἰμὴ Ἑθνικὴν, Ἑλληνικὴν»⁹. Πῶς ἦταν δυνατὸ νά ἦταν Σλαῦοι οἱ κάτοικοι τῶν Δαρνακοχωριῶν, ἀφοῦ ἀπὸ τὴ Δοβίστα μέ τόν Ἐμμανουήλ Παπά ξεκίνησε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821 καί ἀπὸ τὰ χωριά αὐτὰ ἦσαν πολλοὶ ἄνδρες στὰ σώματα τῶν Μακεδονομάχων στόν Μακεδονικὸ ἀγῶνα τοῦ 1904-1908. Ὅλα ἀποδεικνύουν ὅτι τὰ Δαρνακοχώρια κατοικοῦνταν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπὸ γνήσιους Ἑλληνας καί ἔμειναν γιά πάντα στήν πλειοψηφία τους καί στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἀκόμη ἑλληνικά χωριά.

Τό ὄρεινὸ τοῦ ἐδάφους δέν προκαλοῦσε τὴν ἐγκατάσταση τῶν Τούρκων σ' αὐτά, οἱ ὅποιοι συνήθως κατοικοῦσαν σέ πεδινὰ μέρη, ἐνῶ οἱ χριστιανοὶ κατέφευγαν στὰ ὄρεινά καί σέ ἀπόμερα ἀκόμα μέρη γιά νά μὴν ἔχουν δοσοληψίες μ' αὐτούς. Στό Βεζνίκο, ὅπως λεγόταν στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, φαίνεται ὅτι ἐγκαταστάθηκε ἓνα ποσοστὸ 10 μὲ 12% ἀπὸ Τούρκους, γιουρούκους, κονιάρους. Εἶχαν ἓνα μικρὸ τζαμί στό χωρὸ τῆς σημερινῆς παιδικῆς χαρᾶς. Ἐσφαλμένη εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ Χατζηκυριάκου τό 1906 ὅτι ἡ μικρὰ κώμη Βέζνα «κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Ὁθωμανούς»¹⁰. Ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ἀλλὰ καί ἀπὸ τὸν κώ-

9. Ἄ. Γκισδαβίδης, Σελίδες τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. ὅ.π., σελ. 155-157.

10. Γ. Χατζηκυριάκου, Σκέψεις καί ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας ἀνά τὴν Μακεδονίαν, ὅ.π., σ. 135.

δικα τῆς Μητροπόλεως Σερρών, τόν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Π. Παπαγεωργίου στό βιβλίο του «Αἱ Σέρραι καί τά Προάστια...» ὁ ἀριθμός τῶν κατοίκων τοῦ Βεζνίκου τό 1904 ἦταν 900 χριστιανοί καί 125 τοῦρκοι¹¹. Ὁ ἀριθμός τῶν Χριστιανῶν στόν καζά Σερρῶν αὐξήθηκε στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα ἀπό μετανάστες τῆς Θεσσαλίας, τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καί τῆς Ἠπείρου πού καταδιώχτηκαν ἀπό τόν Ἀλή Πασά. Τότε ἐγκαταστάθηκαν μερικοί καί στό Βεζνίκο. Κυρίως ὁμοῦ αὐξήθηκε ὁ ἀριθμός τῶν χριστιανῶν κατοίκων ἀπό τούς κατοίκους τῶν διαλυθέντων χωριῶν Ράχοβα καί Δράνοβο. Πάντοτε ἡ πλειοψηφία, 90% περίπου τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Ἁγίου Πνεύματος, ἦσαν Ἕλληνες καί ἡ γλώσσα τους ἑλληνική.

Ἡ διάλεκτος τῶν Δαρνακοχωριῶν θεωρεῖται ὡς συνέχεια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς δωρικῆς διαλέκτου, στήν ὁποία ὀφείλουν καί τήν προσωμία τους.

Ὁ Γαβριήλ Κουντιάδης στό «Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιοῦ» τό 1925, γράφει ὅτι τό ὄνομα Δαρνάκας προέρχεται ἀπό τίς ἀρχαίες λέξεις «ἦδη ὦρα» πού χρησιμοποιοῦσαν συγκεκριμένες στή Δωρικῆ διάλεκτο οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν πού ἀναφέραμε, γιά νά δηλώσουν τώρα εἶναι ἡ ὦρα π.χ. ἀντί νά πούνε τώρα εἶναι ἡ ὦρα νά ἔλθεις, λένε «δάρη νά ἔλθεις». Τό «δάρη» προέρχεται ἀπό τίς ἀρχαίες λέξεις ἦδη τώρα, σύμφωνα μέ τούς κανόνες τῆς δωρικῆς διαλέκτου.

Ἡ ἴδια ἔννοια συνηθίζεται νά λέγεται στό Χρυσό μέ τίς λέξεις «ἐδώ νά», τίς ὁποῖες συνδέουν καί χάριν ἐμφάσεως βάζουν τήν κατάληξη καί, ὅποτε ἀκούεται ἡ λέξη ἐδωνάκα. Ἡ σύνθεση τῶν δύο συντεταγμένων λέξεων «δάρη - ἐδωνάκα» ἔδωσε τό ὄνομα στοῦς κατοίκους τῶν πέντε χωριῶν Δαρνάκα. Ὁ Π. Παπαγεωργίου γράφει: «Δαρνακοχώρια» ὧν οἱ κάτοικοι «Δαρνάκηδες» ἔλαβον ἴσως τό ὄνομα ἐκ τῆς ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῶν συχνῆς χρήσεως τῆς λέξεως «δάρη», σημαινούσης καί τό τώρα (νῦν) καί τό βρέωδι καί τό ἀμέσως καί τοῦ «νάκα». Παραθέτει ὁλόκληρο κατάλογο ἀρχαίων λέξεων τοῦ 1862 τοῦ Ἰ. Πανταζίδου καί τοῦ Ἰ. Τσικοπούλου πού χρησιμοποιοῦν στή διάλεκτό των οἱ Δαρνακοχωρίτες, γιά νά ἀποδείξει τήν ἀρχαία ἑλληνική καταγωγή αὐτῶν.

Στό λεξιλόγιό τους οἱ Δαρνακοχωρίτες παρουσιάζουν πολλές ιδιομορφίες στό τυπικό, στήν προφορά. Μιά πρόχειρη ἐξέταση τοῦ λεξιλογίου

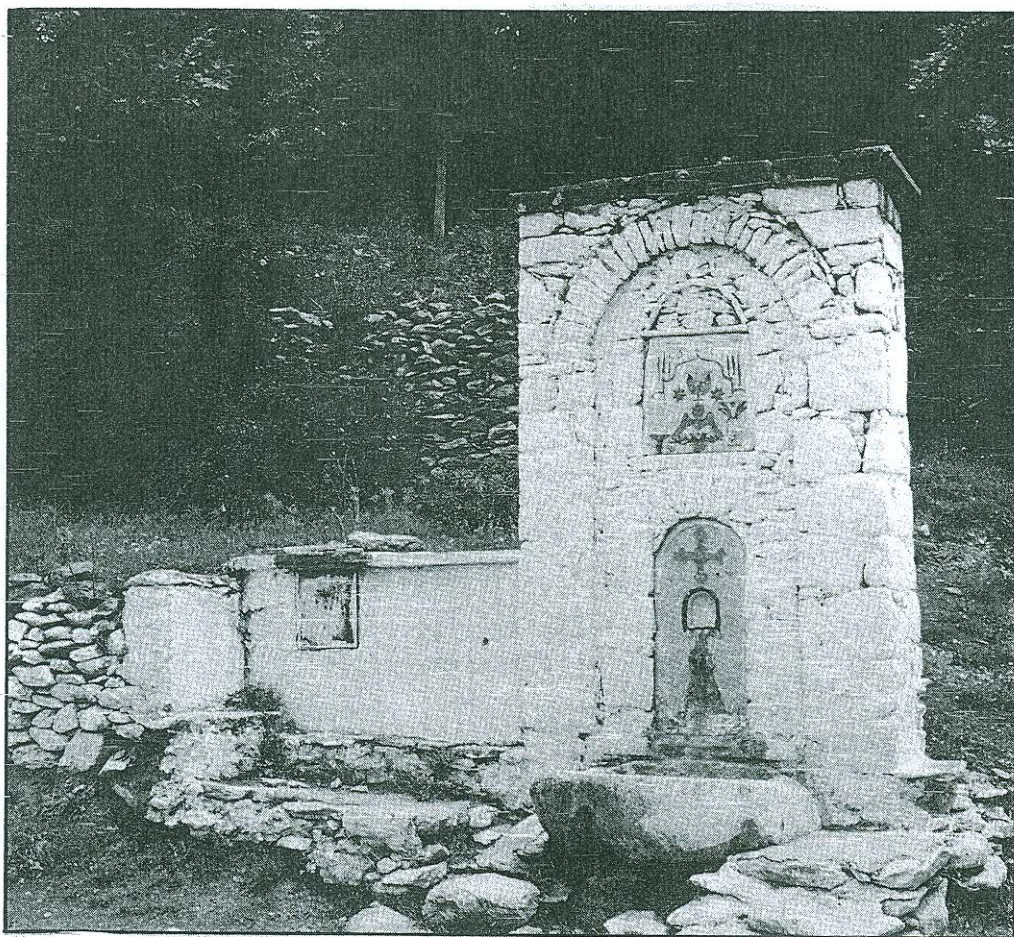
11. Π. Παπαγεωργίου, Αἱ Σέρραι καί τά προάστια, τά περί τίς Σέρρας καί ἡ Μονή Τιμίου Προδρόμου. Byzantinische Zeitschrift III (1894), σελ. 284.

τους πρό τῆς δεκαετίας τοῦ πενήντα, πρὶν διασκορπισθοῦν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικό, ὅταν οἱ γεροντότεροι μιλοῦσαν καθαρὴ τὴ γλῶσσα τῶν Δαρνακοχωριτῶν, μὲ το βαρὺ δωρικό λεκτικό ἰδίωμα, τότε πού τὸ λεξιλόγιό τους ἔφθανε γνήσιο ἀπὸ τὴν ἀρχαῖζουσα ἑλληνικὴ γλῶσσα, μὲ τίς συνηθισμένες στὴ Μακεδονία σχετικὲς συγκοπὲς καὶ ἀλλαγὲς φωνηέντων καὶ συνιζήσεις, θά δείξει τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ καταγωγή τους.

Ἄς ἐξετάσουμε μερικὲς φράσεις: *Χτὲς ἔθηκα καπνό*. Τὸ ἔθηκα εἶναι ἀόριστος τοῦ ἀρχαίου ρήματος τίθημι. *Ἀγωνιοῦμαν (βιαζόμουν) νά πλύνω τὰ ἀγγεῖα γιά νά προυλάβω τὴν ὀμιλία*. Ἡ λέξι ἀγωνιοῦμαν εἶναι ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ρῆμα ἀγωνιῶ καὶ ἡ λέξι ἀγγεῖα εἶναι ἡ ἀρχαία λέξι ἀγγεῖα πού σημαίνει πιάτα, κατσαρόλες. *Δέν τόν ἀπείκασα ὅταν ἦρθε*. Δέν τόν κατάλαβα ἢ μὲ τὸ στερητικό ἀ συνηθίζεται νά λέγεται, ἀξαπείκαστα ἦρθε, χωρὶς νά τόν καταλάβω. Τὸ ἀπείκασα καὶ τὸ ἀξαπείκαστα προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀόριστο τοῦ ἀρχαίου ρήματος ἀπεικάω. *Ἀπέδειρες τὰ ἀγγεῖα ἀπ' τὸ νεροχύτι*. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ἀπογείρω, μὲ ἀλλαγὴ τοῦ συμφώνου δ σέ γ. *Ὅλο ραγάνα εἶσαι*. Φράση ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ρῆμα ρήγνυμι-ρηγνύω, ἀπὸ ὅπου προέρχεται καὶ τὸ ρῆμα ραγανίζω. *Τὰ κηδεῖψα κάπου καὶ ξεστόχησα*. Φράση ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ρήματα κηδεύω καὶ ἀστοχῶ. *Τόν προμηθεύω ἀλλά δέν καταλαβαίνει*. Ἀντὶ τοῦ ρήματος συμβουλεύω χρησιμοποιεῖται τὸ ἀρχαῖο ρῆμα προμηθεύω. *Μουλῶνω ὅταν οἱ μεγαλ' φωνάζουν*. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα μύω πού σημαίνει κλείνω τὰ χεῖλη. *Λάμουσα τὰ παπούτσια μ'*. Τὰ λάσπωσα. Ἀπὸ τὴν ἀρχαία λέξι «ἰλύν», πού σημαίνει λάσπη. *Ἐβρεχε καὶ προφυλαχτήκαμε κάτ' ἀπ' τὴν ἀστριχιά*. Ἡ λέξι ἀστριχιά προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία λέξι ὄστρακο πού σημαίνει τὸ ὄστρακοειδὲς κερραμίδι πού ἔβαζαν στὴν ἄκρη τῆς στέγης τῶν σπιτιῶν.

Ἄν, λοιπόν, ἐρευνήσῃ κάποιος μὲ πολλὴ προσοχὴ τὸ λεξιλόγιο τῶν Δαρνακοχωριτῶν, θά διαπιστώσῃ ὅτι στὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ προσαρμοσμένο στὸ τοπικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα, προέρχεται ἄμεσα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικό¹². Εὐχῆς ἔργο θά ἦταν ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἄγνωστης ἀρχαίας πόλης στὴν περιοχὴ τοῦ σημερινοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νά φωτισθεῖ τὸ τοπικὸ ἱστορικὸ παρελθόν.

12. Ἄν. Μπέγκος, Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Νέου Σουλίου Σερρών. Σερραϊκὰ Χρονικά 11 (1993), σελ. 71-79.

“Άγιο Πνεῦμα: παλιά πέτρινη βρύση «στά κάτ’ τ’ “Αι-Πνεῦμα».